ΗΡΩΔΙΑΝΟΥ

ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

Βασιλείας Ἱστοριῶν,

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἀνελόντες δὲ τὸν Κόμμοδον οἱ ἐπιβουλεύσαντες, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ συντάγματι τῆς ἱστορίας δεδήλωται, κρύψαι τε τὸ γενόμενον βουλόμενοι, ὡς ἂν τοὺς φυλάσσοντας τὴν βασίλειον αὐλὴν δορυφόρους λάθοιεν, εἰλίσαντες στρωμνῇ τινὶ εὐτελεῖ τὸ σωμάτιον, καὶ καταδήσαντες, ἐπιθέντες δυσὶν οἰκέταις τῶν πιστῶν ἑαυτοῖς, ἐκπέμπουσιν, ὡς δή τι σκεῦος

τῶν

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὴν ἐκ τοῦ θαλάμου περιττήν. Οἱ δὲ φέροντες, διὰ μέσων ἐκφέρουσι τῶν φυλάκων. ὧν οἱ μὲν ἀπὸ μέθης ἐκκραιπάλων, οἱ δὲ ἐγρηγορότες, κἀκεῖνοι εἰς ὕπνον κατεφέροντο, κατέχουσί τε ταῖς χερσὶ τὰ δοράτια ἐπαπεπαύοντο. Οὐδ᾽ οὐ πάνυ τὸ ἐκφερόμενον τοῦ θαλάμου ὅ, τι πότ᾽ εἴη, ἐπολυπραγμόνουν, ἐπεὶ μὴ δὲ αὐτοῖς διέφερε ταῦτ᾽ εἰδέναι. Τὸ μὲν οὖν σῶμα τοῦ βασιλέως οὕτω κλαπὲν, ἐκκομισθέν τε τῆς αὐλείου θύρας, νύκτωρ ὀχήματι ἐπιθέντες, εἰς τὸ ἀριστεῖον ἀπέπεμψαν. Ὁ δὲ Λαῖτος, καὶ Ἔκλεκτος, ἅμα τῇ Μαρκίᾳ τὸ πρακτέον ἐβουλεύοντο. Ἔδοξε δὲ αὐτοῖς περὶ μὲν τοῦ θανάτου φήμην ἐγκατασπεῖραι, ὅτι δὴ αἰφνιδίως τετελευτήκοι, ἀποπληξίας ἐπιπεσούσης. Καὶ γὰρ ἐνδεχομένην πίστιν ἕξειν ᾤοντο τὴν φήμην, προδιαβεβλημένης τῆς ἀκορέστου, καὶ ὑπερβαλλούσης ἐκείνου τροφῆς. Πρῶτον δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπιλέξασθαι ἄνδρα πρεσβύτην τινὰ, καὶ σώφρονα, τὸν διαδεξόμενον τὴν ἀρχὴν, ὅπως αὐτοί τε σωθεῖεν, καὶ ἀπὸ τῆς πικρᾶς καὶ ἀκολάστου τυραννίδος πάντες ἀναπνεύσειαν. Καθ᾽ ἑαυτοὺς δὲ ἀναλογιζόμενοι, οὐδένα οὕτως ἐπιτήδειον εὕρισκον, ὡς Περτίνακα. Ἦν δὲ ὁ Περτίναξ τὸ μὲν γένος Ἰταλιώτης, ἐν δὲ πολλαῖς στρατιωτικαῖς τε καὶ πολιτικαῖς εὐδοκιμήσας πράξεσι, πολλὰ δὲ κατὰ Γερμανῶν καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν Βαρβάρων ἐγείρας τρόπαια, μόνος τε

περιλειφθεὶς τῶν σεμνῶν πατρῴων τῷ Κομμόδῳ φίλων, ὃν οὐκ ἀπέκτεινε, τῶν Μάρκου ἑταίρων τε καὶ στρατηγῶν ἐντιμότατον γενόμενον, ἢ διὰ σεμνότητα αἰδούμενος, ἢ ὡς πένητα τηρήσας. Ἦν γὰρ αὐτοῦ καὶ τοῦτο μέρος τῶν ἐγκωμίων, ὅτι πλεῖστα πάντων ἐγχειρισθεὶς, πάντων οὐσίαν εἶχεν ἐλάττονα. Πρὸς δὴ τοῦτον τὸν Περτίνακα, νυκτὸς ἀκμαζούσης, πάντων τε ὕπνῳ κατειλημμένων, ἀφικνοῦνται ὁ Λαῖτος καὶ Ἔκλεκτος, ὀλίγους τῶν συνωμοτῶν ἐπαγόμενοι. ἐπιστάντες δὲ αὐτοῦ κεκλεισμένης τῆς οἰκίας ταῖς θύραις, διεγείρουσι τὸν φυλάττοντα. Ἀνοίξας δὲ ἐκεῖνος, καὶ θεασάμενος στρατιώτας ἐφεστῶτας, καὶ Λαῖτον, ὃν ᾔδει ἔπαρχον ὄντα, ἐκπλαγεὶς καὶ ταραχθεὶς, ἀγγέλλει. Ὁ δὲ ἥκειν αὐτοὺς κελεύει, δεινὰ προσδοκώμενα ἑαυτῷ ἑκάστοτε, συμβήσεσθαι φάσκων. Ἐν τοσαύτῃ γοῦν αὐτὸν φασὶ μεῖναι ψυχῆς ἀταραξίᾳ, ὡς μηδ᾽ ἀναθορεῖν τοῦ σκίμποδος, μεῖναι δὲ ἐπὶ τοῦ σχήματος, καὶ τὸν Λαῖτον ἅμα τῷ Ἐκλέκτῳ εἰσελθόντα. Καίτοι δοκοῦντας ἐπὶ φόνῳ ἥκειν, προσειπεῖν τε, καὶ θαρροῦντι, μηδὲ ὠχριάσαντι τῷ προσώπῳ, πάλαι μὲν (φάναι), καὶ πάσης νυκτὸς τόδε τὸ τέλος τοῦ βίου εἶχον δι᾽ ἐλπίδος, μόνος τε τῶν πατρῴων περιλειπόμενος φίλων ἔτι, ἐθαύμαζον ἐπ᾽ ἐμοὶ Κόμμοδον βραδύνοντα. Τί δὴ μέλλετε; ὑμεῖς τε γὰρ δράσετε τὸ κεκελευσμένον, ἐγώ τε πονηρᾶς ἐλπίδος καὶ φόβου συνεχοῦς ἀπαλλάξομαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Λαῖτος, οὐ παύσῃ, ἔφη, ἀνάξια

σαυ-

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σεαυτοῦ, καὶ τῶν προβεβιωμένων σοι λέγων; οὐ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ σῷ ἥδε ἡμῶν ἡ ἄφιξις, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. κεῖται μὲν γὰρ ὁ τύραννος, δίκην δοὺς τὴν προσήκουσαν. Καὶ ἅπερ αὐτὸς ἡμᾶς δρᾶσαι διενοεῖτο, ταῦτα πρὸς ἡμῶν παθών. Ἡμεῖς δὲ ἥκομεν σοι τὴν βασιλείαν ἐγχειριοῦντες, ὃν ἴσμεν προὔχοντα ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ, σωφροσύνῃ βίου, μεγέθει τε ἀξιώματος, καὶ ἡλικίας σεμνότητι, ποθούμενόν τε καὶ τιμώμενον ὑπὸ τοῦ δήμου. Ὅθεν κἀκείνοις δίκαιον, καὶ ἡμῖν σωτήριον τὸ πραττόμενον ἔσεσθαι προσδοκῶμεν. Πρὸς ταῦτα ὁ Περτίναξ, οὐ παύσεσθε, ἔφη, χλευάζοντες πρεσβύτην καὶ τοσαύτην μου δειλίαν κατεγνωκότες, ὡς πρῶτον ἀπατῆσαι βούλεσθε, εἶθ' οὕτω φονεῦσαι; ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Ἔκλεκτος, ἐπεὶ λέγουσιν ἡμῖν οὐ πεπίστευκας, λαβὼν τουτὶ τὸ γραμματεῖον (γνωρίζεις δὲ τὴν Κομμόδου χεῖρα, οὔσης σοι τῆς ἀναγνώσεως ἐν συνηθείᾳ) ἐπίσκεψαι. Οὕτω γὰρ γνώσῃ τίνα τε κίνδυνον ἐφύγομεν, καὶ ὅτι μὴ σκῆψις, ἀλλ' ἀλήθεια πρόσεστι τοῖς λεχθεῖσιν. Ἐπιγνοὺς δὴ τὰ γεγραμμένα ὁ Περτίναξ, πεισθείς τε ἀνδράσι καὶ πρότερον αὐτοῦ φίλοις, πάντα πυθόμενος τὰ πεπραγμένα, ἐπιδίδωσιν ἑαυτὸν

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Καὶ πρῶτον ἀρέσκει προελθεῖν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ πεῖραν τῆς γνώμης τῶν στρατιωτῶν λαβεῖν. Πείσειν δὲ αὐτοὺς ὁ Λαῖτος ὑπισχνεῖτο, ἐπείπερ αὐτῷ ἐπάρχῳ ὄντι, μεγίστην ἀπονέμουσιν αἰδῶ. Συμπαραλαβόντες οὖν καὶ τῶν λοιπῶν ὅσοι παρῆσαν, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἠπείγοντο. ἤδη δὲ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτὸς προκεχωρήκει. Καὶ τῆς ἑορτῆς ἐνεστώσης, πρὸ ἡμέρας πάντα ἐπράττετο, διαπέμπουσι δή τινας τῶν πιστῶν τοὺς διαβοήσοντας, ὅτι ὁ Κόμμοδος τέθνηκε μὲν, ὁ Περτίναξ δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον βασιλεύσων ἄπεισι. Διαδραμούσης δὲ τῆς φήμης, πᾶς ὁ δῆμος ἐνθουσιῶντι ἐοικὼς ἐξεβακχεύετο. Διέθεόν τε καὶ τοῖς οἰκείοις ἕκαστος χαίρων διήγγελλε, καὶ μάλιστα τοῖς ἐπ᾽ ἀξιώσεως, ἢ πλουσίοις. ἐκείνοις γὰρ καὶ ἐπιβουλεύοντα ᾔδεσαν τὸν Κόμμοδον. Ἔθεόν τε πρός τε τὰ ἱερὰ καὶ βωμοὺς, θεοῖς χάριτας ὁμολογοῦντες. Ἐβόων δὲ διάφορα, οἱ μὲν κεῖσθαι τὸν τύραννον λέγοντες, οἱ δὲ τὸν μονομάχον. ἄλλοι δὲ ἀπρεπέστερα βλασφημοῦντες, καὶ ὅσα πρότερον ἐπεῖχεν ὁ φόβος ῥήματα, ταῦτα, προελθούσης ἀδείας, καὶ ἐλευθερίας, ῥαδίως ἐλέγετο. Πλεῖστον δὴ τῷ δήμῳ συνέθει δρόμῳ, καὶ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἠπείγετο, τοῦτο μάλιστα δε-

διό-

δεδιότες, μή πως ἄρα οἱ στρατιῶται ὀκνηρότερον ἐπακούσωσι τῇ Περτίνακος ἀρχῇ. Ἐς ὁμιλίαν γὰρ σώφρονα, μὴ πάνυ τι ἀποδέξασθαι τοὺς στρατιώτας προσεδόκων, τυραννίδι δουλεύειν εἰθισμένους, ἁρπαγαῖς τε καὶ βίαις ἐγγεγυμνασμένους. ἵν' οὖν αὐτοὺς ἐκβιάσαιντο ὑπακοῦσαι, πανδημεὶ συνῆλθον. Ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὁ Λαῖτός τε καὶ Ἔκλεκτος εἰσῆλθον, ἄγοντες τὸν Περτίνακα, συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας ὁ Λαῖτος, ἔλεξε τοιάδε. Κόμμοδος μὲν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς τέθνηκεν ἀποπληξίᾳ. Αἴτιος δὲ τοῦ τοιούτου θανάτου οὐκ ἄλλος, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ. Συμβουλεύουσι γὰρ ἡμῖν αἰεὶ τὰ ἄριστα καὶ σωτήρια, οἷς μὴ πειθόμενος, βιοὺς δὲ ὡς οὐκ ἀγνοεῖτε, ὑπὸ πλήθους ἀποπνιγεὶς διεφθάρη. Τὸν μὲν οὖν κατέλαβε τέλος τὸ πεπρωμένον. „ Οὐδὲ γὰρ μία,
„ οὐδ' ἡ αὐτὴ πᾶσιν ἀνθρώποις θανάτου αἰτία.
„ Διάφοροι δὲ οὖσαι, εἰς ἓν τέρμα βίου συντελοῦ-
„ σιν. Ἀλλ' ἀντ' ἐκείνου γὰρ ὑμῖν ἄγομεν ἡμεῖς τε καὶ ὁ δῆμος Ῥωμαίων, ἄνδρα τὴν μὲν ἡλικίαν σεμνὸν, τὸν δὲ βίον σώφρονα, ἀρετῆς δὲ τῆς ἐν ἔργοις ἔμπειρον. Ὧν οἱ μὲν πρεσβύτεροι, καὶ τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ πράξεων ἐπειράθητε. Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς πόλεως ἐπάρχοντα, τοσούτων ἐτῶν, ἀεὶ διὰ τιμῆς τε καὶ θαύματος ἔχετε. δίδωσί τε ἡμῖν ἡ τύχη οὐ βασιλέα μόνον, ἀλλὰ καὶ πατέρα χρηστόν. Εὐφρανεῖ τε ἡ τοῦδε ἀρχὴ οὐ μόνον ὑμᾶς τοὺς ἐνταυθοῖ δορυφοροῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν, καὶ τοὺς ἐπὶ

τοῖς ὅροις τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἱδρυμένης, οἳ τὴν πεῖραν αὐτοῦ τῶν ἔργων φέρουσι διὰ μνήμης. Τό, τε γὰρ βάρβαρον οὐ σχήμασιν ἔτι θεραπευσόμενον, πείρᾳ δὲ ὧν πρὸς αὐτοῦ πεπόνθασι στρατηγοῦντος, φόβῳ ὑποτάξονται. Τοιαῦτα δὴ λέγοντος τοῦ Λαίτου, μὴ κατασχὼν ἑαυτὸν ὁ δῆμος, μελλόντων καὶ ὀκνούντων ἔτι τῶν στρατιωτῶν, Σεβαστόν τε ἀναγορεύει, καὶ πατέρα καλεῖ, πάσαις τε γεραίρει εὐφημίαις. τότε καὶ οἱ στρατιῶται οὐχ ὁμοίᾳ μὲν προθυμίᾳ, τῇ δὲ ἐκ τοῦ παρόντος πλήθους ἀνάγκῃ (καὶ γὰρ ἦσαν πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ δήμου περιειλημμένοι, ὀλίγοι τε, καὶ ἄνευ τῶν ὅπλων, ὡς ἐν ἱερομηνίᾳ) πλὴν συνεξεβόησαν, καὶ Σεβαστὸν προσεῖπον τὸν Περτίνακα, εἴς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες, δαφνηφοροῦντες πᾶς ὁ δῆμος καὶ τὸ στρατιωτικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐπείπερ ἱδρύθη ἐν τῇ βασιλείῳ ἑστίᾳ, τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου (ὡς προείρηται) νύκτωρ ἀναγαγόντων, φροντίσι μεγίσταις τὴν γνώμην ἐταράττετο, πάνυ τε αὐτόν, καίτοι δοκοῦντα ψυχῆς εἶναι ἐῤῥωμένης, καὶ πρὸς πάντα ἀνδρεῖον, τὰ παρόντα ἐφόβει, οὐχ οὕτω προνοίᾳ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας· (κινδύνων γὰρ καὶ μειζόνων πολ-

πολλάκις ἦν καταφρονήσας.) Ἐλογίζετο δὲ τήν τε αἰφνίδιον τῆς τυραννίδος μεταβολήν, τήν τε ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ τινῶν εὐγένειαν, οὓς ὑπώπτευεν οὐκ ἀνεξομένους, μετὰ βασιλέα εὐγενέστατον τὴν ἀρχὴν μεταπεσοῦσαν εἰς ἄνδρα, ἐξ ἰδιωτικοῦ καὶ ἀσήμου γένους ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντα. Εἰ γὰρ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ διὰ σωφροσύνην ἐπῃνεῖτο, καὶ τὰ ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς πράξεσιν ἦν ἀκλεῆ, ἀλλ᾽ ὅσον εὐγενείας χάριν, πολὺ τῶν εὐπατριδῶν ἀπελείπετο. Ἡμέρας οὖν καταλαβούσης, κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι, πρὶν ἢ μαθεῖν τὴν γνώμην τῆς συγκλήτου βουλῆς. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἅμα τῷ ἐπιφανῆναι πάντες ὁμοθυμαδὸν εὐφήμησαν, σεβαστόν τε καὶ βασιλέα προσηγόρευσαν. Ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα παρῃτεῖτο τῆς ἀρχῆς, τὸ ἐπίφθονον, γῆράς τε προϊσχόμενος, συγγνώμης ἐδεῖτο. εἶναί τε πολλοὺς εὐπατρίδας ἔφασκεν, οἷς ἡ βασιλεία μᾶλλον ἁρμόζει. Καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς Γλαβρίωνος, εἷλκεν αὐτόν, καθίζεσθαι κελεύων ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου. Ἦν δὲ ἐκεῖνος εὐγενέστατος μὲν πάντων εὐπατριδῶν. Ἀνέφερε γοῦν εἰς Αἰνείαν, τὸν Ἀφροδίτης καὶ Ἀγχίσου, τὴν τοῦ γένους διαδοχήν. Ἔτι δὲ καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν τελέσας δεύτερον. Ὁ δέ, ἀλλ᾽ αὐτός τε (ἔφη) ἐγώ, ὃν σὺ νομίζεις πάντων ἀξιώτατον, σοί τε τῆς ἀρχῆς παραχωρῶ, καὶ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν

ἐγὼ, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ψηφιζόμεθά σοι διδόντες. Τότε δὲ πάντων αὐτὸν ἐκβιασαμένων, ἐκλιπαρησάντων τε, ὀκνῶν καὶ μόλις ἀνελθὼν ἐπὶ τὸν βασίλειον θρόνον, ἔλεξε τοιάδε. Τὸ πάνυ δεξιὸν ὑμῶν τῆς πρός με τιμῆς, καὶ τὸ τῆς σπουδῆς ὑπερβάλλον, ἐπίλεκτόν τε εἰς πρόκρισιν τοσαύτης παρ᾽ ὑμῖν εὐγενείας, οὐκ ἔχον κολακείας ὑποψίαν, ἀλλὰ δεῖξιν καὶ πίστιν εὐνοίας, ἄλλῳ μὲν ἄν τῳ θάρσος καὶ προθυμίαν ἐνέβαλλεν, εἰς τὸ ἑτοίμως δέξασθαι τὰ ἐγκεχειρισμένα, ἐλπίδα τε ῥᾳστώνης ὑπέφηνεν ἄν, ὡς εὐμαρῶς τὴν ἀρχὴν διοίσοντα, ἐν ἀρχομένοις οὕτως εὐνοοῦσιν. Ἐμοὶ δὲ ταῦτα μεγάλα ὄντα καὶ ἐξαίρετα, τιμῆς τε αἰδήσει ἐκπλήττει, δέος τε καὶ ἀγῶνα οὐ μικρὸν ἐμποιεῖ.

„ Μεγάλων γὰρ εὐεργεσιῶν προϋπαρχουσῶν, τὸ
„ ἰσότιμον δυσέφικτον. Ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς,
„ καὶ μικρὰ μὲν λαβοῦσιν, ἀντιδοῦναι μεῖζον,
„ οὐχ οὕτως εὐμαρὲς, ὡς εὐχάριστον δοκεῖν. Ὁ-
„ πηνίκα δ᾽ ἂν ὁ πρῶτός τι δράσας ἀγαθὸν,
„ ἀνυπέρβλητον κατάθηται χάριν, τὸ μὴ κατ᾽
„ ἀξίαν ἀντιδοθὲν, οὐχ οὕτω δυσπόριστον, ὡς
„ ἀναίσθητον ἅμα καὶ ἀχάριστον ὀνομάζεται. ὁρῶ
„ δὴ οὐ τὸν τυχόντα μοι ἐπηρτημένον ἀγῶνα,
„ πρὸς τὸ ἄξιον ἐμαυτὸν παρασχεῖν τῆς τοσαύ-
„ της παρ᾽ ὑμῶν τιμῆς. Οὐ γὰρ ἐν τῇ καθέ-
„ δρᾳ ἡ προεδρεία, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἔργοις, εἴ τις
„ αὐτὴν μὴ καταισχύνοι. ὅσῳ δὲ τὰ γιγνόμε-
„ να, ὡς φαῦλα μισεῖται, τοσούτῳ τὰ μέλλον-

„ τα,

[illegible], ὡς ἀγαθὰ μεγάλως ἐλπίζεται. Καὶ τὰ
" μὲν δεινὰ τῶν ἔργων ἀεὶ μνημονεύεται, τὸ γὰρ
" λυπῆσαι, δυσεξάλειπτον. Τὰ δὲ χρηστὰ, ἅ-
" μα τῇ ἀπολαύσει, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην
" συναναλίσκει. Ἐπεὶ μὴ ὁμοίως εὐφραίνει
" ἐλευθερία, ὡς λυπεῖ δουλεία. Οὐδέ τις ἀδεῶς
" τὰ ἑαυτοῦ ἔχων, ἐν χάριτος μοίρᾳ τίθεται,
" (τὰ ἴδια καρποῦσθαι νομίζων) ὁ δὲ τῶν οἰ-
" κείων στερηθεὶς, αἰώνιον ἔχων τὴν μνήμην
" τοῦ λελυπηκότος, οὐδ' εἴ τις εἰς τὸ κοινὸν χρη-
" στὴ γένοιτο μεταβολὴ, αὐτός τέ τι πλέον νο-
" μίζοι καρποῦσθαι. Ἐπεὶ τοῦ μὲν δημωφελοῦς,
" καὶ κοινῇ διαφέροντος, ὀλίγη τοῖς καθ' ἕνα
" φροντίς. Τὸ δὲ καθ' αὐτὸν ἕκαστος, εἰ μὴ
" κατὰ γνώμην προχωροίη, οὐδέν τι μέγα ὠφελεῖ-
" σθαι νομίζει. Οἵ τε εἰθισμένοι ταῖς τῆς τυραννί-
δος ἀκρίτοις, καὶ ἀφειδέσι μεγαλοδωρεαῖς ἐντρυφᾷν,
τὴν εἰς τὸ σωφρονέστερον καὶ μεμετρημένον δα-
πάνην χρημάτων μεταβολὴν, οὐ φιλοσώφρονα,
οὐδὲ σύμμετρον καὶ κεκριμένην διοίκησιν ὀνομάζου-
σιν, ἀλλὰ μικρολογίαν καὶ ἀθλιότητα βίου ὀνει-
δίζουσιν, οὐκ εἰδότες, ὅτι τὸ μὲν μεγάλα, καὶ
ὡς ἔτυχε, χαρίζεσθαι, οὐκ ἂν περιγένοιτο, εἰ
μὴ ἐκ τοῦ ἁρπάζειν καὶ βιάζεσθαι. Τὸ δὲ λο-
γισμῷ πάντα, καὶ κατ' ἀξίαν ἑκάστου νέμειν, ἄνευ
τοῦ δεινόν τι δρᾶσαι, μὴ παρέχον, ἄδικον εὐπο-
ρίαν χρημάτων, διδάσκει φειδὼ σώφρονα τῶν κα-
λῶς ποριθέντων. Ταῦτα δὴ ὑμᾶς ἐγνωκότας χρὴ
συναιρεῖσθαι, καὶ κοινὴν τῆς ἀρχῆς τὴν διοίκησιν
νομί-

νομίζοντας, ἀριστοκρατίαν τε, ἀλλ' οὐ τυραννίδα ὑπομενοῦντας, αὐτούς τε ἀγαθὰς ἔχειν ἐλπίδας, καὶ πᾶσι τοῖς ἀρχομένοις ταῦτα ὑπισχνεῖσθαι. Τοιαῦτα ὁ Περτίναξ εἰπών, ὑπήρεισέ τε τὴν σύγκλητον βουλήν, καὶ πρὸς πάντων εὐφημηθείς, πάσης τε τιμῆς καὶ αἰδοῦς παρ' αὐτῶν τυχών, εἴς τε τὸν τοῦ Διὸς νεὼν καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ πεμφθείς, τάς τε ὑπὲρ τῆς Βασιλείας θυσίας τελέσας, εἰς τὴν βασίλειον ἐπανῆλθεν αὐλήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐπεὶ δὲ διεφοίτησεν ἡ φήμη τῶν τε λεχθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ συγκλήτῳ, καὶ τῶν πρὸς τὸν δῆμον γραφέντων, ὑπερήδοντο πάντες, σεμνὸν καὶ ἤπιον ἄρχοντα, καὶ πατέρα, οὐ βασιλέα ἕξειν ἐλπίζοντες. τούς τε γὰρ στρατιώτας ἐκέλευσε παύσασθαι τῆς πρὸς τοὺς δημότας ὕβρεως, καὶ μήτε παίειν τινὰ τῶν παριόντων, εἴς τε τὸ κόσμιον καὶ εὔτακτον μετάγειν πάντα ἐπειρᾶτο. ἔν τε ταῖς προόδοις, καὶ τοῖς δικαστηρίοις, πρᾶον καὶ ἥμερον ἦθος ἐπεδείκνυτο· καὶ τῆς Μάρκου ἀρχῆς ζήλῳ τε καὶ μιμήσει, τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὑπομιμνήσκων, εὔφραινε, τοὺς δ' ἄλλους πάντας, ἐξ ὠμῆς καὶ ἐφυβρίστου τυραννίδος, εἰς σώφρονα καὶ ἀμέριμνον βίον μεταχθέντας, ῥᾶστα εἰς εὔνοιαν ᾠκειώσατο. τῆς τε ἡμέρου ἀρχῆς ἡ φήμη

διε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε. Λ. Α. της Κ. Θ. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

…εῦσα, πάντα ἔθνη καὶ πάντα στρατόπεδα, ὅσα τε Ῥωμαίοις ὑπήκοα, καὶ ὅσα φίλα, ἐκθειάζειν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἔπειθεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν βαρβάρων, ὅσοι πρότερον ἀφηνίαζον, ἢ ἐστασίαζον, φόβῳ τε καὶ μνήμῃ τῆς ἐν ταῖς προτέραις αὐτοῦ στρατείαις ἀρετῆς, πίστει τε γνώμης, ὅτι μηδένα ἑκὼν ἀδικήσει ποτὲ, ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμων, χάριτος ἀπρεποῦς καὶ βίας ὠμῆς ἀλλότριος, ἑκόντες αὐτῷ προσεχώρουν. Πρεσβεῖαί τε πανταχόθεν ἀφικνοῦντο, συνηδομένων ἁπάντων τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ Περτίνακι ἀρχῇ. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τῷ εὐτάκτῳ καὶ ἡμέρῳ τῆς Βασιλείας ἔχαιρον. Ὃ δὲ πάντας εὔφραινε, τοῦτο μόνους ἐλύπει τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ στρατιώτας, οἳ δορυφορεῖν εἰώθασι τοὺς βασιλέας. Κωλυόμενοι γὰρ ἁρπάζειν τε καὶ ὑβρίζειν, εἴς τε τὸ εὔτακτον καὶ κόσμιον ἀνακαλούμενοι, τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον τῆς ἀρχῆς, ὕβριν αὐτῶν καὶ ἀτιμίαν, καθαίρεσίν τε τῆς ἀνέτου ἐξουσίας νομίζοντες, τὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἔφερον εὐταξίαν. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα κατ' ὀλίγον ὀκνηρούς τε καὶ ἀπειθεῖς αὑτοὺς τοῖς κελευομένοις παρεῖχον. Τὸ δὲ τελευταῖον, οὐδ' ὅλων μηνῶν δύο τῆς Βασιλείας αὐτῷ προκεχωρηκυίας, ἐπιδειξαμένου τε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ σώφρονα καὶ χρηστὰ ἔργα, ἐλπίδων τε ἀγαθῶν τοῖς ἀρχομένοις ὑποφαινομένων, ἐβάσκηνε πάντα καὶ ἀνέτρεψε πονηρὰ τύχη, ἐκώλυσέ τε θαυμαστὰ καὶ ὠφελῆ τοῖς ὑπηκόοις ἔργα εἰς τέλος ἀχθῆναι.

ναι. Πρῶτον μὲν γὰρ πᾶσαν τήν τε Ἰταλίαν, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἀγεώργητόν τε παντάπασιν οὖσαν ἀργὸν, ἐπέτρεψεν, ὁπόσην τις βούλεται καὶ δύναται, εἰ καὶ βασιλέως κτῆμα εἴη, καταλαμβάνειν, ἐπιμεληθέντι τε καὶ γεωργήσαντι δεσπότην εἶναι. ἔδωκέ τε γεωργοῦσιν ἀτέλειαν πάντων εἰς δέκα ἔτη, καὶ διὰ παντὸς δεσποτείας ἀμεριμνίαν. Τοῖς τε βασιλικοῖς κτήμασιν ἐκώλυσεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ἐπιγράφεσθαι, εἰπὼν αὐτὰ οὐκ ἴδια τοῦ βασιλεύοντος εἶναι, ἀλλὰ κοινὰ καὶ δημόσια τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. Τέλη τε πάντα πρότερον ἐπὶ τῆς τυραννίδος εἰς εὐπορίαν χρημάτων ἐπινοηθέντα, ἐπί τε ὄχθαις ποταμῶν, καὶ λιμέσι πόλεων, ἔν τε ὁδῶν πορείαις καταλύσας, εἰς τὸ ἀρχαῖον καὶ ἐλεύθερον ἀφῆκεν. Ἐμέλλησε δ' ἂν ἔτι καὶ πλείονα (ὥς γε τὰ τῆς προαιρέσεως ἐνεδείκνυτο) εὐεργετήσειν τοὺς ὑπηκόους, ἐπεὶ καὶ τοὺς συκοφάντας τῆς πόλεως ἦν διώξας, καὶ τοὺς πανταχοῦ ἦν κολασθῆναι κελεύσας, τοῦ μηδένα ἐπηρεάζεσθαι, μήτε ματαίοις ἐγκλήμασι περιπίπτειν προνοούμενος. Ἐν ἀδείᾳ τε καὶ μακαρίῳ βίῳ ἥ τε σύγκλητος μάλιστα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες βιώσεσθαι προσεδόκων. Οὕτω γὰρ μέτριος καὶ ἰσότιμος ἦν, ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη προϊόντα διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια ἰδιωτεύοντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε, καὶ πάντα πράττειν, οὐδαμοῦ τῦφον, ἢ πομπὴν παρεχόμενον βασιλικήν.

ΚΕ-

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Τοιαύτης δὲ εὐνομίας καὶ εὐταξίας κατεχούσης τὸν βίον, μόνοι οἱ δορυφόροι ἀσχάλλοντες μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθοῦντες δὲ τὰς ἐπὶ τῆς προγενομένης τυραννίδος ἁρπαγάς τε καὶ βίας, ἔν τε ἀσωτίαις καὶ κραιπάλαις, ἐβουλεύσαντο ἀποσκευάσασθαι τὸν Περτίνακα, ὡς ὄντα αὐτοῖς βαρὺν καὶ ἐπαχθῆ· ζητῆσαι δέ τινα τὸν πάλιν αὐτοῖς ἄνετον καὶ ἀκόλαστον παρέξοντα ἐξουσίαν. Αἰφνιδίως τοίνυν οὐδενὸς προσδοκῶντος, ἀλλὰ πάντων ἐν ἡσυχίᾳ διατριβόντων, καὶ θυμῷ καὶ ἀλόγῳ ὁρμῇ τοῦ στρατοπέδου δρόμῳ φερόμενοι αὐτοί, ἡμέρας ἀκμαζούσης, ἐπεισῆλθον τοῖς βασιλείοις, τά τε δόρατα διατεινάμενοι, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι. τῷ δὲ παραδόξῳ τοῦ ἔργου καὶ ἀνελπίστῳ, οἱ ἐν τῇ βασιλείῳ ὑπηρεσίᾳ ταραχθέντες, ὀλίγοι τε πρὸς πολλοὺς, καὶ ἄνοπλοι πρὸς ὡπλισμένους οὐκ ἔμενον, ἀλλ᾿ ἕκαστος ἣν ἐκεχείριστο φρουρὰν λιπὼν, ἢ ἐπὶ τῇ αὐλείῳ, ἢ ἐπὶ ταῖς λοιπαῖς εἰσόδοις ἔφευγον. Ὀλίγοι δέ τινες τῶν εὐνοούντων, διαγγείλαντες τῷ Περτίνακι τὴν ἔφοδον, συνεβούλευον φυγεῖν, τῇ τε τοῦ δήμου βοηθείᾳ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι. Ὁ δὲ καὶ τοῖς συμβουλεύουσιν αὐτῷ πρὸς τὸ παρὸν ὠφέλημα μὴ πεισθεὶς, ἀπρεπῆ δὲ καὶ ἀνελεύθερα, βασιλείας τε ἀνάξια, καὶ τῶν προβεβιωμένων αὐτῷ καὶ προπε-

πραγ-

πραγμένων νομίσας, φεύγειν μὲν ἢ λαθεῖν, οὐκ ἠθέλησεν. Ὁμόσε δὲ χωρήσας τῷ πράγματι, προῆλθεν ὡς διαλεξόμενος αὐτοῖς, ἐλπίσας πείσειν τε αὐτοὺς, καὶ παύσειν τῆς ἀλόγου εἰς τὸ παρὸν ὁρμῆς. Καὶ δὴ τοῦ δωματίου προελθὼν, ὑπαντώμενος αὐτοῖς, πυνθάνεσθαί τε ἐπειρᾶτο τὰς αἰτίας τῆς ὁρμῆς· πείθειν τε ἐπεχείρει μὴ ἐνθουσιασμένος, καὶ τότε ἐν σώφρονι καὶ σεμνῷ σχήματι, καὶ τηρῶν τὸ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, οὐδέν τι καταπτηχότος, οὐδὲ καταδειλιῶντος καὶ ἱκετεύοντος σχῆμα ἐνδεικνύμενος. Τὸ μὲν ἐμὲ (ἔφη) πρὸς ὑμῶν ἀναιρεθῆναι, οὐδέν τι μέγα ἢ βαρὺ, πρεσβύτῃ εἰς μακρὸν γῆρας ἐνδόξως ἐλάσαντι· (παντὶ γὰρ ἀνθρώπων βίῳ, ἀνάγκη τέλος ἐπιτεθῆναι) τὸ δὲ ὑμᾶς φύλακας καὶ φρουροὺς δοκοῦντας βασιλέως, καὶ τοὺς ἔξωθεν κινδύνους ἀπείργοντας, αὐτοὺς γενέσθαι φονεῖς, καὶ μὴ μόνον ἐμφυλίῳ, ἀλλὰ καὶ βασιλείῳ μιᾶναι τὰς δεξιὰς αἵματι, ὁρᾶτε, μὴ πρὸς τὸ νῦν ἀνόσιον, καὶ ὕστερον ὑμῖν ἐπικίνδυνον ᾖ. Οὐ γάρ τι ἐμαυτῷ σύνοιδα λυπήσαντι ὑμᾶς. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ Κομμόδου τελευτῇ δυσχεραίνετε, οὐδὲν παράδοξον, ἄνθρωπον ὄντα, εἰ τελευτὴ κατέλαβεν. Εἰ δὲ τοῦτο ἐξ ἐπιβουλῆς οἴεσθε γενέσθαι, οὐκ ἐμὸν τὸ ἁμάρτημα. Ἴστε γὰρ, ἔξω πάσης ὄντα με ὑποψίας, καὶ οὐδὲν ἧττον ὑμῶν ἀγνοοῦντα τὰ τότε πεπραγμένα. Ὡς, εἴ τι ὑποπτεύετε, ἑτέροις ἐπιφέρειν τὸ ἔγκλημα. Ἀλλ' ὅμως τελευτήσαντος κἀκείνου οὐδὲν ὑμῖν τῶν δι-
πρεπῶς, καὶ κατ' ἀξίαν, καὶ ἄνευ τοῦ βιάζεσθαί

με,

με, ἢ ἁρπάζειν ἐνδεήσει. Τοιαῦτά τινα λέγειν αὐτοῖς πειρώμενος, ἤδη τινὰς αὐτῶν καὶ πείσειν ἐμέλλησε. Καὶ οὐκ ὀλίγοι γε ἀποστραφέντες, ἀνεχώρουν, σεμνοῦ βασιλέως γῆρας αἰδούμενοι. Ἔτι δὴ λαλοῦντα τὸν πρεσβύτην, ἐπιπεσόντες φονεύουσι. Δράσαντές τε οὕτως ὠμὸν ἔργον, δέει τῶν τετολμημένων φθάσαι θέλοντες τὴν τοῦ δήμου ἔφοδον, ἐπιστάμενοί τε ὅτι χαλεπῶς τὸ πλῆθος διοίσει τὰ πεπραγμένα, εἰς τὸ στρατόπεδον δρόμῳ ἀναχωρήσαντες, ἐντὸς τείχους ἔμενον, φρουρὰς ἐπὶ τῶν πύργων καταστήσαντες, ὡς ἀμύνοιντο, εἰ τῷ τείχει προσβάλλοι ὁ δῆμος. Τέλος μὲν δὴ τοιοῦτον κατέλαβε Περτίνακα, χρησάμενον βίῳ καὶ προαιρέσει, ὡς προείρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἐπειδὴ δὲ διεφοίτησεν εἰς τὸν δῆμον ἡ τοῦ βασιλέως ἀναίρεσις, ταραχή τε καὶ πένθος πάντας κατεῖχε, διέθεόν τε ἐνθουσιῶσιν ἐοικότες, κίνησίς τε ἄλογος κατεῖχε τὸν δῆμον, ζητούντων τοὺς δράσαντας, μήτε δὲ εὑρεῖν μήτε ἀμύνασθαι δυναμένων. Μάλιστά τε δεινῶς ἔφερον τὸ πεπραγμένον, καὶ συμφορὰν κοινὴν ἐποίουν οἱ τὴν σύγκλητον βουλὴν νέμοντες, πατέρα τε ἤπιον καὶ χρηστὸν προστάτην ἀποβαλόντες. Πάλιν τε τυραννίδος ἦν δέος, ἐπεὶ τούτῳ χαίρειν τοὺς στρα-

τιώ-